

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-109>

УДК 657.471:631.147

КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

CATEGORICAL APPARATUS AND CLASSIFICATION OF BIOLOGICAL ASSETS IN THE CONDITIONS OF ORGANIC PRODUCTION

Іщенко Яна Петрівнакандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6819-5997>**Сергєєв Ярослав Сергійович**аспірант,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9261-7935>**Ishchenko Yana, Serhieiev Yaroslav**
Vinnytsia National Agrarian University

Публікація присвячена дослідженню проблем визначення категорій, класифікації, оцінки біологічних активів як складових агроєкосистеми, а також надання рекомендацій щодо шляхів їх вирішення. В результаті дослідження визначено, що на сьогодні спостерігається брак інформації як на мікро- так і на макрорівнях для управління органічним виробництвом. Зокрема це стосується обліку біологічних активів операторів органічного виробництва. Визначено місце біологічних активів в складі активів підприємства. На основі узагальнення поглядів науковців на економічну сутність категорії «біологічні активи» та дослідження світової практики формування системи еколого-економічного обліку запропоновано власне трактування визначення даного поняття. Представлено власне бачення групування біологічних активів та місця земель сільськогосподарського призначення у їх складі.

Ключові слова: активи, біологічні активи, рослини, тварини, органічне виробництво, облік.

The publication is dedicated to the study of the problems of defining categories, classification, assessment of biological assets as components of the agroecosystem, as well as providing recommendations on ways to solve them. As a result of the study, it was determined that due to the imperfection of the legal framework, the ambiguity of the categorical apparatus, the lack of methodological developments for the assessment and accounting of such property, operators of organic production are forced to independently search for and make decisions regarding the methodological methods of assessment and reflection in the accounting and reporting of biological assets. Currently, there is a lack of information on both the micro and macro levels for managing organic production. In particular, this concerns the accounting of biological assets of operators of organic production. To this day, many enterprises use methodological techniques and practices for the assessment and accounting of biological assets that developed before the adoption of NP(S)BO 30. This is due, on the one hand, to the accounting traditions that have developed in Ukraine, and on the other hand, to the ambiguity of Ukrainian legislation. The place of biological assets in the composition of the company's assets is determined and the expediency of using the characteristic characteristic of the "asset" category to define the term "biological assets" is substantiated. The creation of a system of complex ecological and economic accounting is objectively necessary for subjects of organic production. And the main objects of such accounting should be biological assets, as a specific type of property that requires special approaches to its assessment and display in reporting. The generalization of the views of scientists on the economic essence of the category "biological assets" and the study of the world practice of the formation of the system of ecological and economic accounting made it possible to propose a proper interpretation of the definition of this concept as a set of biological components

of the ecosystem (plants, animals, land), which are under the influence of biological transformations, which directed activity of enterprises capable of producing additional biological assets and/or finished products, as well as bringing other potential benefits. On the basis of the generalization of the classification of biological assets given in the regulatory acts and in the economic literature, the own vision of the grouping of biological assets and the place of agricultural land in their composition is presented.

Keywords: assets, biological assets, plants, animals, organic production, accounting.

Постановка проблеми. В сучасному світі, де цифровізація всіх галузей і сфер життя розвивається шаленими темпами, зростає вартість активів віртуальної економіки, наукова спільнота та суспільство загалом починає приходити до усвідомлення реальної цінності природних ресурсів, які стають все більш обмеженими.

Органічне виробництво асоціюється з підвищеною соціальною відповідальністю перед споживачами та суспільством. Основою органічного сільськогосподарського виробництва є біологічні активи (рослини і тварини) вирощені в умовах, що відповідають вимогам Українського законодавства та нормам ЄС у сфері органічного виробництва. Належний облік біологічних активів дозволяє підтвердити прозорість і надійність органічних практик виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у напрямку облікового забезпечення управління органічним сільськогосподарським виробництвом провадили Ю. С. Цаль-Цалка, Ю. Ю. Мороз, О. А. Подолянчук, Л.С. Маркевич та інші.

Серед українських науковців необхідність розробки окремого підходу до обліку водних, земельних та біологічних активів обґрунтував Г. Г. Кірейцев [1]. Теоретико-практичні аспекти обліку біологічних активів розкриті в публікаціях В. М. Жука [2], І. В. Замули [3], С. М. Остапчука [4] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на глибокі дослідження науковців, на сьогодні спостерігається брак інформації як на мікро- так і на макрорівнях для управління органічним виробництвом. Наукові дослідження здебільшого стосуються обліку витрат в умовах провадження органічного виробництва. Вимагають поглиблених досліджень проблеми системного обліку біологічних активів операторів органічного виробництва, де вартість землі та інших біологічних активів, об'єктивно, має бути значно вищою ніж їх вартість в умовах провадження промислового землеробства. Через недосконалість нормативно-правової бази, неоднозначність катего-

ріального апарату, брак методичних розробок з оцінки та обліку такого майна, оператори органічного виробництва самостійно шукають рішення щодо методичних прийомів оцінки та відображення в обліку і звітності біологічних активів. Даний напрямок дослідження заслуговує уваги науковців і є гідним об'єктом їх досліджень, це і зумовило вибір теми даної публікації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження проблем визначення категорій, класифікації, оцінки біологічних активів як складових агро-екосистеми, а також розроблення пропозицій щодо усунення неузгодженості та неточностей у формулюваннях та щодо вдосконалення класифікації цього виду майна для потреб інформаційного забезпечення управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Такий об'єкт бухгалтерського обліку як біологічні активи в Україні з'явилися з набранням чинності з 01.01.2007 р. НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [5]. Проте і до сьогодні, багато підприємств використовують для оцінки і обліку біологічних активів методичні прийоми і практику, що склалась до прийняття НП(С)БО 30. Це обумовлено, з одного боку, обліковими традиціями, що склались в Україні, з іншого – неоднозначністю українського законодавства.

Згідно із НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6], активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Відповідно до МСБО 41 «Сільське господарство» біологічний актив – це жива тварина або рослина [7]. Таке визначення є занадто узагальненим, неконкретним і не розкриває змісту терміну. Визначення поняття «біологічні активи» має базуватись на всіх ознаках, притаманних категорії «актив»: контрольований ресурс; майбутні економічні вигоди. Більш коректним є формулювання зазначеної категорії, яке наводиться в НП(С)БО 30. Згідно з ним біологічний актив – це живий організм, будь то тварина чи рослина, який у процесі

біологічних змін здатний виробляти сільсько-господарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносячи цим та іншими способами економічну вигоду.

Недосконалість визначень категорії «біологічні активи» у нормативно-правових актах привернула увагу науковців та зумовила дискусію у формуванні теоретичних основ їх обліку.

Як свідчить дослідження, більшість науковців відходять від трактування біологічного активу, як рослини або тварини. Практично всі автори визначають біологічні активи як сукупність ресурсів, основною особливістю яких є їх біологічна природа. В.О. Вороновська відносить до біологічних активів всі об'єкти біосфери, що використовуються у діяльності підприємства [8]. За І. В. Замулою – це біологічні складники екосистем, які мають фізичну або потенційну корисність для підприємства [3]. П. М. Кузьмович визначає біологічні активи як комплекс біологічних ресурсів, які підприємство ідентифікує, оцінює та контролює, і які в процесі біологічних змін здатні виробляти сільськогосподарську продукцію або нові біологічні активи, а також генерувати економічну вигоду іншими шляхами [9]. Тобто вітчизняні науковці, в більшій, чи меншій мірі роблять спроби врахування обліковою системою складні процеси взаємодії економічної діяльності та агро-екологічної системи.

У світовій практиці формування системи еколого-економічного обліку також є одним із пріоритетних еволюційних напрямків. Так в 1993 р. низкою європейських інституцій (Комісією Європейських співтовариств, Міжнародним валютним фондом, Організацією економічного співробітництва і розвитку, Організацією Об'єднаних Націй, Світовим банком) була затверджена «Система національних рахунків», якою запроваджено концепцію інтегрованого екологічного та економічного обліку [10]. Майже десять років потому Статистична комісія Організації Об'єднаних Націй прийняла «Центральну основу Системи природно-економічного обліку» як міжнародний статистичний стандарт. [11]. Цей стандарт мав на меті створення комплексного статистичного обліку на базі послідовних та зіставних показників, яка б враховувала вплив економічної діяльності на екологію та складні взаємозв'язки між економічною та екологічною системами. для розробки інтегрованої системи обліку взаємозв'язків між довкіллям і економікою. Європейський та світовий досвід інтеграції екологічної, економічної та соці-

альної інформації для еколого-орієнтованого управління економікою має бути впроваджений у національну практику для створення власної системи комплексного еколого-економічного обліку.

Створення системи комплексного еколого-економічного обліку є об'єктивно необхідним у суб'єктів органічного виробництва. А основними об'єктами такого обліку мають бути біологічні активи, як специфічний вид майна, що потребує особливих підходів до його оцінки та відображення в звітності.

В цьому контексті пропонується наступне узагальнене визначення: біологічні активи – це сукупність біологічних складників агро-екосистеми (рослин, тварин, землі), які під впливом біологічних перетворень, на які спрямована діяльність підприємства, дають готову сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, чи приносять інші вигоди власнику.

З викладеного випливає, що біологічним активом визнається тварина, рослина та землі сільськогосподарського призначення, на біологічні перетворення яких спрямована діяльність підприємства. Визнається біологічний актив у складі майна підприємства, якщо суб'єкт господарювання має контроль над ним, є ймовірність отримання власником економічної вигоди, та вартість їх може бути точно оцінена.

Наукове дослідження сутності та взаємозв'язків складових загального об'єкту розпочинається з їх класифікації (виокремлення загальних знак елементів об'єкта та їх поділ за цими ознаками). Для потреб інформаційного забезпечення управління тим чи іншим об'єктом необхідно виділити такі ознаки класифікації, які дозволять зібрати та згрупувати інформацію про об'єкт управління в розрізах та з деталізацією достатньою для різних рівнів менеджменту.

Група біологічних активів (за НП(С)БО 30) – це сукупність подібних за технологією вирощування, за призначенням, за характеристиками живих тварин або рослин [5].

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів від 21.02.2008 р. № 73 для забезпечення інформаційних потреб користувачів бухгалтерського обліку біологічні активи поділяються на наступні групи:

- довгострокові;
- поточні;

– додаткові [12].

Проте, дослідження економічної сутності об'єкта, його взаємодій із системою управління та впливів на середовище існування, потребують поглибленого вивчення питання класифікації біологічних активів. Більшість науковців виділяють наступні класифікаційні ознаки біологічних активів:

- за видом господарської діяльності;
- за галузями сільськогосподарського виробництва;
- за терміном їх використання у господарському процесі;
- за продуктивними особливостями (здатністю продукування сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів);
- за методикою оцінки.

Державний класифікатор видів економічної діяльності визначає систему їх класифікації в Україні. Серед основних видів економічної діяльності зазначеним документом виокремлено економічну діяльність за кодом А «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство». Біологічні активи, на біологічні перетворення яких направлена діяльність суб'єктів господарювання з таким видом економічної діяльності, є сільськогосподарськими. Так як за визначенням, наведеним в НП(С)БО 30, сільськогосподарська діяльність – це процес управління біологічними перетвореннями з метою отримання сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів [5], то сільськогосподарськими вважають біологічні активи здатні до такого продукування.

Біологічні активи суб'єктів інших видів діяльності не відносяться до сільськогосподарських, і не обліковуються за методикою НП(С)БО 30. Такі біологічні активи обліковуються як основні засоби чи запаси, залежно від терміну їх використання, за нормами відповідних стандартів. До таких біологічних активів відносяться несільськогосподарські багаторічні насадження (до прикладу, декоративні), несільськогосподарські рослини, що використовуються і обліковуються як товар (рослини квіткових магазинів), тварини, які утримуються з іншою метою, ніж отримання сільськогосподарської продукції (тварини зоопарків, зоомагазинів, службові, спортивні тварини).

Сільськогосподарські біологічні активи, залежно від галузевої приналежності, класифікуються на біологічні активи рослинництва

(однорічні та багаторічні сільськогосподарські культури) та біологічні активи тваринництва (сільськогосподарські тварини).

Важливою класифікаційною ознакою поділу біологічних активів є термін їх використання у господарському процесі. За цією ознакою вони поділяються на поточні біологічні активи та довгострокові біологічні активи. Для поділу біологічних активів на поточні та довгострокові використовують той самий критерій, що й для решти активів: строк використання, а відповідно, і здатність продукування сільськогосподарської продукції та додаткових біологічних активів протягом періоду, що не перевищує, або перевищує 12 місяців чи один операційний цикл.

У межах групи довгострокових біологічних активів виділяють окрему підгрупу – незрілі довгострокові біологічні активи. До незрілих довгострокових біологічних активів належать ті біологічні активи, створення яких вимагає терміну, що перевищує 12 місяців (за винятком тварин на вирощуванні та відгодівлі, які обліковуються як поточні біологічні активи) і які у звітному періоді ще не здатні виробляти сільськогосподарську продукцію або додаткові біологічні активи визначеної якості. Прикладами таких активів є багаторічні насадження (сади, виноградники, ягідники тощо), які ще не досягли плодоносного віку.

Класифікація біологічних активів за методом їх оцінки, викликає чи не найбільші дискусії в науковій спільноті. Згідно із НП(С)БО 30, базовою оцінкою біологічних активів вважається оцінка за справедливою вартістю. Зокрема, тут зазначено, що при первісному визнанні біологічні активи оцінюються за справедливою вартістю за мінусом очікуваних витрати на продаж. До витрат на продаж відносяться частина витрати на збут, які мають безпосередній зв'язок з продажем біологічних активів (суми податку на додану вартість, виплати комісійних винагород). Як виключення, для альтернативної оцінки за первісною вартістю, визначено лише випадки, коли справедливу вартість біологічного активу неможливо достовірно визначити. З моменту, коли можливість визначити справедливу вартість з'являється, біологічні активи повинні оцінюватись за базовою оцінкою (справедливою вартістю).

Як свідчить проведене опитування, більшість сільськогосподарських товаровиробників, в тому числі операторів органічного виробництва, здійснюють оцінку біологічних

активів за первісною вартістю. Це обумовлено, з одного боку, обліковими традиціями, з іншого – нормами самого НП(С)БО 30, які суперечать викладеному вище. Так, згідно із п. 3.4., норми цього стандарту не поширюються на плодоносні рослини, а це практично всі сільськогосподарські багаторічні насадження (сади, ягідники, виноградники). Оцінка таких активів здійснюється за методикою, передбаченою для основних засобів, що, на нашу думку, не відображає їх реальної вартості та не враховує потенційної цінності таких активів, вирощених в умовах органічного виробництва.

У складі біологічних активів виокремлено ще один їх вид – додаткові біологічні активи. Додаткові біологічні активи – біологічні активи, одержані в процесі біологічних перетворень (приплід, нові рої бджіл, матеріал для розведення риби у тваринництві, саджанці у рослинництві). Біологічні перетворення, або біологічна трансформація (як визначено цей термін у МСБО 41 «Сільське господарство») – це, з одного боку, природні процеси які спричиняють кількісні та якісні зміни, що відбуваються з біологічними активами і є їх специфічною особливістю (процеси росту, відтворення, дегенерації). З іншого боку, під біологічними перетвореннями, в контексті вживання цього поняття для характеристики активів (майна) підприємства, ми розуміємо регульовані та контрольовані суб'єктом господарювання біологічні процеси.

Зазначені класифікаційні ознаки так чи інакше передбачені у нормативно-правових актах (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6], НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [5], Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [13]) для оцінки біологічних активів, визначення їх об'єктів обліку, відображення у системі бухгалтерських рахунків та у фінансовій звітності.

Окрім визначеної у нормативних актах класифікації, науковці пропонують і інші класифікаційні ознаки. Зокрема, біологічні активи, за своїми продуктивними особливостями, поділяють на споживчі (здатні давати готову сільськогосподарську продукцію лише раз, при відділенні готової продукції такий біологічний актив перестає існувати) та на біологічні активи-носії (здебільшого довгострокові біологічні активи від яких отримують готову продукцію та додаткові біологічні активи протягом довготривалого періоду).

Такий поділ біологічних активів, на думку П.М. Кузьмовича, є доречним, оскільки допомагає сформувати цілісну систему аналітичного обліку [9].

Основною складовою агроєкосистеми є ґрунт, як особливе органічно-мінеральне тіло. Земельні ресурси є основним засобом сільськогосподарського виробництва, яких, внаслідок своїх специфічних генетико-морфологічні властивостей при правильному агротехнічному використанні, не втрачають своєї здатності продукувати сільськогосподарську продукцію. Підтримуємо позицію провідних українських науковців: Г. Г. Кірейцева, В. М. Жука, які переконані, що землі сільськогосподарського призначення – це основний біологічний актив у системі аграрної економіки, можливості котрого використано в Україні недостатньо [1]. Дійсно, якщо прийняти до уваги запропоноване визначення біологічних активів, як сукупності біологічних складників екосистеми, які змінюються під впливом біологічних перетворень, то впливає, що землі сільськогосподарського призначення повністю підпадають під дане поняття. Зважаючи на стратегічну цінність земель сільськогосподарського призначення для економічної, екологічної, продовольчої безпеки держави, вважаємо за доцільне розробити методику їх оцінки, як особливого виду біологічних активів.

Узагальнюючи класифікацію, наведену у нормативних актах та в економічній літературі, представимо власне бачення групування біологічних активів та місця земель сільськогосподарського призначення у їх складі (рис. 1).

Земля – це безперечно стратегічний ресурс для нашої країни. Обліковувати її за методикою обліку основних засобів неправильно. Тому для оцінки та обліку земель сільськогосподарського призначення, особливо, в умовах провадження органічного виробництва, слід розробити особливу методику, як для окремого виду біологічних активів.

Висновки. В результаті дослідження визначено, що на сьогодні спостерігається брак інформації як на мікро- так і на макrorівнях для управління органічним виробництвом. Зокрема це стосується обліку біологічних активів операторів органічного виробництва.

Визначено місце біологічних активів в складі активів підприємства та обґрунтовано доцільність використання ознаки, притаманні категорії «актив» для визначення терміну «біологічні активи».

Рис. 1. Класифікація біологічних активів

Джерело: сформовано авторами

Узагальнення поглядів науковців на економічну сутність категорії «біологічні активи» та дослідження світової практики формування системи еколого-економічного обліку дало можливість запропонувати власне трактування визначення даного поняття як сукупності біологічних складників екосистеми (рослин, тварин, землі), які під впливом біологічних перетворень, на які спрямована діяльність підприємства, здатні продукувати додаткові біологічні активи та/або готову продукцію, а також приносити іншу потенційну користь.

На основі узагальнення класифікації біологічних активів, наведеної у нормативних актах та в економічній літературі, представлено власне бачення групування біологічних активів та місця земель сільськогосподарського призначення у їх складі.

Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо розроблення економічно обґрунтованої, для системи еколого-економічного обліку, методики оцінки біологічних активів операторів органічного виробництва та методики їх обліку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кірейцев Г. Г. Необхідність оновлення теорії обліку: виклик часу. *Розвиток бухгалтерського обліку: теорія, професія, міжпредметні зв'язки: збірник матеріалів*. IX Міжнар. наук.-практ. конф. (26 лютого 2015 р.; м. Київ). Київ : ННЦ «ІАЕ», 2015. С. 13–15.
2. Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: монографія. Київ : ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН, 2009. 648 с.

3. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні стійкого розвитку економіки: монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 440 с.
4. Остапчук С.М., Царук Н.Г. Облік водних, земельних та біологічних активів в контексті управління сталим розвитком: вибір пріоритетного вимірника. *Облік і фінанси*. 2019. № 2 (84). С. 36–47.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 18.06.2024).
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 19.06.2024).
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-41_ukr_2016.pdf (дата звернення: 19.06.2024).
8. Вороновська В.О. Еколого-економічний аспект П(С)БО 30 «Біологічні активи». *Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан та перспективи*: Тези доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 жовтня 2006 р. К.: «Юр-Агро-Веста», 2006. С. 39–40.
9. Кузьмович П.М. Поняття біологічних активів та їх класифікація. *Облік і фінанси АПК: освітній портал*. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/ponyattya-biologichnih-aktiviv-ta-ih-klasifikaciya.html> (дата звернення: 18.06.2024)
10. Комісія Європейських співтовариств, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк. «Система національних рахунків 1993». URL: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1993sna.pdf> (дата звернення: 19.06.2024).
11. Організація Об'єднаних Націй, Продовольча і сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй, Міжнародний валютний фонд, Організація економічного співробітництва і розвитку, Група Світового банку. Центральна основа Системи природно-економічного обліку. 2012. URL: https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/CF_trans/SEEA_CF_Final_ru.pdf. (дата звернення: 19.06.2024).
12. Методичні рекомендації щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку довгострокових та поточних біологічних активів від 21.02.2008 р. № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN39760>. (дата звернення: 20.06.2024).
13. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.06.2024).
14. Жук В. М., Бездушна Ю. С. Капіталізація національного багатства України: землі сільськогосподарського призначення: наукова доповідь. Київ : Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2019. ЦП «Компринт», 40 с.

REFERENCES:

1. Kireitsev H. H. (2015) Neobkhdnist onovlennia teorii obliku: vyklyk chasu. Rozvytok bukhhalterskoho obliku: teoriia, profesiia, mizhpredmetni zviazky [The need to update accounting theory: the challenge of time. Development of accounting: theory, profession, interdisciplinary connections.]: zbirnyk materialiv. IKh Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (26 liutoho 2015 r.; m. Kyiv). K.: NNTs «IAE», pp. 13–15.
2. Zhuk V. M. (2009) Kontseptsiiia rozvytku bukhhalterskoho obliku v ahrarnomu sektori ekonomiky [The concept of accounting development in the agricultural sector of the economy]: monohrafiia. K.: NNTs «Instytut ahrarnoi ekonomiky» UAAN, 648 p.
3. Zamula I. V. (2010) Bukhhalterskyi oblik ekolohichnoi diialnosti u zabezpechenni stiikoho rozvytku ekonomiky [Accounting of ecological activities in ensuring the sustainable development of the economy]: monohrafiia. Zhytomyr: ZhDTU, 440 p.
4. Ostapchuk S.M., Tsaruk N.H. (2019) Oblik vodnykh, zemelnykh ta biolohichnykh aktyviv v konteksti upravlinnia stalym rozvytkom: vybir priorytetnoho vymirnyka [Accounting of water, land and biological assets in the context of sustainable development management: selection of a priority measure]. *Oblik i finansy – Accounting and finance*, vol. 2 (84), pp. 36–47.
5. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 30 «Biolohichni aktyvy» vid 18.11.2005 № 790 [National regulation (standard) of accounting 30 "Biological assets" dated November 18, 2005 No. 790]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (data zvernennia: 18.06.2024).
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» vid 07.02.2013 № 73 [National regulation (standard) of accounting 1 "General requirements for financial reporting" dated February 7, 2013 No. 73]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (data zvernennia: 19.06.2024).

7. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 41 «Sil'ske hospodarstvo» [U.S. International accounting standard 41 "Agriculture"]. Available at: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-41_ukr_2016.pdf (data zvernennia: 19.06.2024).

8. Voronovska V. O. (2006) Ekoloho-ekonomichnyi aspekt P(S)BO 30 «Biolohichni aktyvy». Reformuvannia obliku, zvitnosti ta audytu v systemi APK Ukrainy: stan ta perspektyvy [Ecological and economic aspect of P(S)BO 30 "Biological assets". Reforming accounting, reporting and auditing in the agricultural sector of Ukraine: state and prospects]: Tezy dop. II Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 19-20 zhovtnia 2006 r. K.: «Iur-Ahro-Vesta», pp. 39–40.

9. Kuzmovych P.M. Poniattia biolohichnykh aktyviv ta yikh klasyfikatsiia [The concept of biological assets and their classification]. Oblik i finansy APK: osvithii portal. Available at: <https://magazine.faaaf.org.ua/ponyattya-biologichnih-aktiviv-ta-ih-klasifikaciya.html> (accessed: 18.06.2024)

10. Komisiia Yevropeyskykh spivtovarystv, Mizhnarodnyi valiutnyi fond, Orhanizatsiia ekonomichnoho spivrobotnytstva i rozvytku, Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii, Svitovyi bank. «Systema natsionalnykh rakhunkiv 1993» [Commission of the European Communities, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development, United Nations, World Bank. "System of National Accounts 1993"]. Available at: <http://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/docs/1993sna.pdf> (accessed 19.06.2024).

11. Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii, Prodovolcha i silskohospodarska orhanizatsiia Obiednanykh Natsii, Mizhnarodnyi valiutnyi fond, Orhanizatsiia ekonomichnoho spivrobotnytstva i rozvytku, Hrupa Svitovoho banku. Tsentralna osnova Systemy pryrodno-ekonomichnoho obliku (2012) [United Nations, Food and Agriculture Organization of the United Nations, International Monetary Fund, Organization for Economic Cooperation and Development, World Bank Group. The central basis of the System of natural and economic accounting]. Available at: https://unstats.un.org/unsd/envaccounting/seeaRev/CF_trans/SEEA_CF_Final_ru.pdf. (accessed: 19.06.2024).

12. Metodichni rekomendatsii shchodo zastosuvannia spetsializovanykh form pervynnykh dokumentiv z obliku dovhostrokovykh ta potochnykh biolohichnykh aktyviv vid 21.02.2008 r. № 73 [Methodological recommendations for the use of specialized forms of primary documents for accounting of long-term and current biological assets dated February 21, 2008 No. 73]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN39760>. (accessed: 20.06.2024).

13. Instruksii pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy vid 30.11.1999 № 291 [Instructions on the application of the Accounting Plan for assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations: Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 11/30/1999 No. 291. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (accessed: 20.06.2024).

14. Zhuk V. M., Bezdushna Yu. S. (2019) Kapitalizatsiia natsionalnoho bahatstva Ukrainy: zemli silskohospodarskoho pryznachennia: naukova dopovid. Kyiv : Natsionalnyi naukovyi tsentr «Instytut aharnoï ekonomiky» [Capitalization of the national wealth of Ukraine: agricultural land: scientific report. Kyiv: National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy"]. TsP «Kompynt», 40 p.